

PÖYTÄKIRJA**Tietohallinnon kehittämis- ja koordinaatioryhmän (TIETOKEKO) 22. kokouksesta****Aika: Tiistai 10.12.2019 klo 13:00 – 15:30****Paikka: Valtiovarainministeriö, Mariankatu 9, nh. Loppupeli****Läsnä:**

Sami Kivivasara, yksikön päällikkö, VM, puheenjohtaja
Tarmo Maunu, tietohallintojohtaja, OM
Antti Vertanen, tietohallintojohtaja, MMM (klo 14:15 asti)
Irja Peltonen, tietojohdaja, VM
Kalervo Koskimies, erityisasiantuntija, OKM
Teemu Anttila, tietohallintojohtaja, PLM (klo 13:32 alkaen)
Tapio Aaltonen, tietohallintojohtaja, SM
Ari Apilo, tietohallintopäällikkö, eduskunnan kanslia (klo 15:08 asti)
Päivi Tommila, neuvotteleva virkamies, TEM (Sirpa Alitalon sijaisena)
Tiina Salminen, erityisasiantuntija, STM (Minna Saarion sijaisena)
Jan Elho, järjestelmäasiantuntija, LVM (Jussi Luomajärven sijaisena)

Pysyvät asiantuntijat:

Aku Hilve, yksikön päällikkö, VM
Maria Nikkilä, yksikön päällikkö, VM

Sihteerit:

Jaakko Poikonen, erityisasiantuntija, VM, pääsihteeri

Esittelijät:

Jenni Taskinen, erityisasiantuntija, VM

Poissa:

Anna-Maija Karjalainen, ICT-johtaja, VM
Ari Uusikartano, tietohallintojohtaja, UM
Jukka Litmanen, tietohallintojohtaja, YM
Jussi Luomajärvi, hallintojohtaja, LVM
Sirpa Alitalo, teollisuusneuvos, TEM
Minna Saario, johtaja, STM
Max Hamberg, toimialajohtaja, VNK

1) Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Sami Kivivasara avasi kokouksen klo 13:10.

2) Edellisen kokouksen pöytäkirja

Päätös: Hyväksyttiin pöytäkirja.

3) EU-puheenjohtajakauden kokousten lopputulema

Neuvotteleva virkamies Juhani Korhonen, VM

Juhani Korhonen piti TIETOKEKO:lle tilannekatsauksen kohta päättyvästä pj-kaudesta. Pj-kauden aikana JulkICT:n järjestelyvastuulla oli neljä kokousta, jotka vietin onnistuneesti läpi Sami Kivivasaran toimisessa Anna-Maija Karjalaisen sijaisena. Kokouksiin osallistui yhteensä noin tuhat henkilöä. Yksi konferensseissa vahvasti esiin noussut teema oli ihmiskeskeinen digitaalinen hallinto. Myös Tallinnan julkilausuma sähköisestä hallinnosta nostettiin uudestaan EU:n agendalle. Tietopolitiikka oli ensimmäistä kertaa EU-tasolla esillä ja keskustelua aihepiiristä on tarpeellista jatkaa.

Pj-kauden kokouksista on tullut Suomelle myönteistä palautetta. Jäsenmailla on selvä tuki digitalisaatiolle, mutta monivuotisesta rahoituskehiksestä neuvoteltaessa digitalisaation asema on heikko verrattuna moniin muihin sektoreihin kuten esimerkiksi maatalouteen.

Keskustelu:

- Digitalisaatiota sisältyy myös muihin kuin digitalisaatorahoituksella rahoitettaviin kokonaisuuksiin. Esimerkiksi puolustuksen alueella tekoäly on kärkiteema ja digitalisaatio voi toimia myös maataloutta elvyttävänä voimana. Kuitenkin edelleen on paljon aihepiirejä, joissa digitalisaatio ei ole ollenkaan ottanut vauhtia.

- EU:ssa keskitytään etenkin hallinnon ja julkisten palvelujen digitalisaatioon. Sen sijaan fokus ei ole riittävä tiede-, innovaatio- ja elinkeinopolitiikassa, joiden alueella EU on digitaalisten ratkaisujen tarjoamisessa altavastaaaja verrattuna Kiinaan ja Yhdysvaltoihin verrattuna. Asia tiedostetaan, mutta toimenpiteet eivät ole riittävällä tasolla.

- Onko edes olemassa EU:n yhteistä digihallinnon politiikkaa? Myös elinkeinopolitiikasta on hyvin vaihtelevia näkemyksiä.

Vastaus: Jokainen maa järjestää digihallintonsa itsenäisesti, mutta komissio on ollut asiassa aktiivinen.

- Digitalisaatio on ylätasoinen käsite, mutta sen alueella on paljon konkreettisia yhteisiä asioita, kuten digitaalinen tunnistaminen, 5G ja lohkokehittämiset. On tehty paljon hyviä aloitteita, joita ei saisi unohtaa seuraavilla pj-kausilla.

- Digitalisaation rahoitus on vai alle prosentti EU:n koko budjetista. Tällainen rahoituksen taso ei riitä siihen, että EU olisi maailmanlaajuisesti merkittävä digitoimija.

- Brexitin vaikutukset yhteisesti rahoitetun digitalisaation rakentamiseen näkyvät kielteisessä mielessä erityisesti rahoituksen vähenemisenä.

- EU-tason lisäksi on muistettava digitalisaatiossa (mm. 5G, tunnistaminen) esimerkiksi Pohjoismaiden ja Baltian kanssa tehtävä yhteistyö.

Päätös: Merkittiin keskustelu tiedoksi.

4) Henkilötunnuksen uudistamisen tilannekatsaus

Erityisasiantuntija Kimmo Mäkinen, VM

Henkilötunnusuudistamista varten on asetettu toimikaudeksi 1.9.2017 – 31.12.2019 työryhmä. Joulukuussa 2018 valmistuneessa väliraportissa esitettiin kolmea vaihtoehtoista mallia henkilötunnuksen uudistamiselle. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan vielä tehty vaikutusten arviointityötä.

Kimmo Mäkinen kertoi nykyisen toimintamallin aiheuttamista haasteista, joista yksi keskeisimmistä on henkilötunnuksen käyttäminen ihmisen tunnistamisessa, mihin tarkoitukseen sitä ei alun perin luotu. Nykymalli aiheuttaa myös riskejä identiteettivarkauksista.

Keskeisimmät ehdotukset HETU-työryhmän loppuraportin luonnoksesta:

- Identiteetin luotettavuus -tietokenttä osaksi uutta henkilötunnusta. Kenttä kertoisi mm. onko identiteetin rekisteröinti tehty kasvokkain ja hyödynnetty henkilöllisyystodistusta. Luotettavuuden tasoja voisi olla useita.
- Tiedot luotettavuudesta ja biometriikasta olisivat saatavilla VTJ:stä vain käyttötärveperusteisesti. On varmistettava, ettei tietoja käytetä väärin.
- Henkilötunnuksen merkkijonon pituus ja muoto eivät muuttuisi, mutta kalenterimuotoisuudesta luovuttaisiin ja sukupuolitieto poistuisi.
- Henkilötunnuksen rekisteröinti ja henkilötietojen päivittäminen voitaisiin mahdollistaa laajemmalle joukolle viranomaisia ja myös ulkomaalainen voisi saada henkilötunnuksen viranomaistarpeen niin vaatiessa.
- Vanhan tunnuksen elinkaari olisi hyvin pitkä ja vanhaa tunnusta voitaisiin myöntää pitkään uuden tunnuksen rinnalla.

Keskustelu:

- Luotettavuus-termi on parasta vaihtaa, koska se ymmärrettäisiin helposti väärin.
- Mikäli vanhan tunnuksen käyttö jatkuu uuden rinnalla, väärinkäytökset ovat pitkään mahdollisia.

Vastaus: Jos viranomaiset eivät voi päätellä henkilötunnuksen perusteella omissa järjestelmissään ikä- ja sukupuolitietoa, väärinkäytökset vähenevät, joskaan eivät poistu.

- Jos samanmuotoisia tunnuksia myönnetään edelleen, rappeutuu tunnusten merkityssisältö ja ne jäävät elämään edelleen pelkkinä sarjanumeroina. Tällöin tunnuksen perusteella ei enää voida tehdä päätelmiä henkilön iästä tai sukupuolitiedosta ja väärinkäytösten mahdollisuudet saadaan minimoitua.

- Tutkimustyön näkökulma: tutkijat ovat yhdistäneet aineistoja henkilötunnuksen perusteella. Miten voidaan varmistaa, ettei tutkimustiedon käyttöä vaaranneta? Tällä hetkellä monet asiat perustuvat henkilötunnuksen avulla tehtävään yksilöintiin.

Vastaus: Asiaan on kiinnitetty huomiota väliraportissa.

- On tärkeää, että nykyiset henkilötunnukset ovat jatkossakin päteviä, vaikka sukupuoli- ja syntymäaikatietoa ei enää jatkossa olekaan.

Vastaus: Siirtymäajan hallinnassa ja logiikassa on erilaisia vaihtoehtoja, jotka tuodaan esille.

- On tärkeää, että kansalaisia kuullaan asiassa jo hyvissä ajoin.

- On selvää, että muutoksesta tulee kustannuksia, mutta saavutetaanko sillä mitään rahallisia hyötyjä?

Vastaus: Jatkossa Suomeen olisi helpompi perustaa yritys jopa muuttamatta tänne.

- Muutoskustannukset on tärkeää tuoda esiin.
- Pitkät siirtymäajat. On tuotava esiin, miten pitkään havaitut ongelmat jatkuvat.
- Loppuraportti tulisi viedä lausunnoille.

Päätös: Huomioidaan TIETOKEKO:n esiin nostamat huomiot henkilötunnistuksen uudistustyössä.

5) Tiedonhallintalain täytäntöönpanon tilannekatsaus

Neuvotteleva virkamies Tanja Stormbom, VM

Tanja Stormbom kertoi tiedonhallintalain tavoitteista, joita ovat mm. yleissääntelyn uudistaminen ja yhtenäistäminen, vaatimusten yhtenäistäminen ja selkeyttäminen, julkisten palveluiden parantaminen sekä tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuden edistäminen.

Perustettava tiedonhallintalautakunta on asiantuntijaelin, joka mm. arvioi tiedonhallintalain säädösten noudattamista. Lautakunta antaa ohjeita ja suosituksia, jotka eivät ole samalla tavalla velvoittavia kuin laki. Todistus- ja huolellisuusvelvoitteen perusteella viranomaisen on kuitenkin perusteltava, miksi se ei ole toiminut suosituksen mukaisesti. Luonnokset suosituksista ovat lähteneet lausunnoille. Niihin saattaa tulla vielä muutoksia lausuntopalautteen pohjalta.

Tanja Stormbom esitteli tiedonhallintalautakunnan asemaa suhteessa tiedonhallintayksikköihin. Tiedonhallintalautakunnalla on lakiin kirjoitettu rooli ja VM:llä oma toimivaltansa. Tavoitteena on selkeyttää nykytilaa ja järjestää tiedonhallinnan yhteistyö paremmin viranomaisten toimintaa tukevaksi.

Tammikuun aikana tehtävän aluekierroksen aikana vieraillaan 16 kaupungissa ja tarjotaan lisää informaatiota laista.

Keskustelu:

- Tuomioistuinten johto on viestinyt, että laki on epäselvä. Suosituksille on kova tarve.
- Tiedonhallintalain kolmas luku ei koske yliopistoja ja korkeakouluja. Lailla ei kuitenkaan ole juurikaan vaikutusta OKM:n toimivaltaan eikä VM:n ja muiden ministeriöiden väliseen roolijakoon. Yliopistojen ja korkeakoulujen asema säilyy ennallaan.
- Toivottiin lisätietoja lain vaikutuksia yritysten julkisen vallan käyttöön. Lisätään tietoa asiasta tietohallintalain usein kysyttyihin kysymyksiin asia. On paljon vaihtelua siitä, että miten ja missä laajuudessa julkista valtaa käytetään.
- Miten viranomaisten ja tiedonhallintayksikköjen velvollisuudet eroavat? Lisätään usein kysyttyihin kysymyksiin täydennys eri toimijoiden vastuista sekä tietoa siitä, miten vastuita voi järjestellä hallinnonalan sisällä.

- Keskusteltiin hallinnonalojen välisestä yhteistyöstä ja ohjauksesta lain vaatimusten täyttämisessä. Tuotiin esille mm. seuraavia huomioita:

- yhteistyöstä huolimatta toimialalla on vaikeuksia lain vaatimusten kanssa
- virastoilla erilainen kompetenssi suoriutua lain vaatimusten täyttämisestä
- hyvien käytäntöjen jakaminen ja virastojen tukeminen on keskeistä
- kokemusten jakaminen ja oppien saaminen muilta hallinnonaloilta on tärkeää, jotta lain minimivaatimukset saadaan täytettyä.

- toimeenpanon edistymistä seurataan ryhmissä. Siirtymäajat ja suositukset ovat hyvä asia.
- hallinnonalavirastoja on kierretty ja keskusteltu haasteista. Menettelyjä on vielä nivottava yhteen hallinnonalalla, sillä kokonaiskuva hajoaa helposti. Suositukset auttavat varmasti eteenpäin.
- tilanne on hyvä ja keskeiset virastot ovat edenneet asiassa

VNHY:n tehtävät yhteisten palvelujen tuottajana suhteessa ministeriöiden tehtävään:

- JulkICT on käynyt läpi vastuunjako VM:n hallinnon ja VNK:n kanssa. Tanja Stormbom on luonnostellut vastuutarkastelutaulukkoa asiasta.
- Asia tuodaan hallinnonaloille vielä käsiteltäväksi. VNK:n ja ministeriöiden on keskusteltava keskenään vastuunjaosta.

Päätös: Merkitään keskustelu tiedoksi. Tanja Stormbom toimittaa luonnoksen vastuutarkastelutaulukosta TIETOKEKO:n jäsenille. Suunnitellaan, miten oppeja ja hyviä käytäntöjä eri hallinnonaloilta voisi jakaa alkuvuodesta TIETOKEKO:n kokouksessa.

6) TIETOKEKO:n toimikauden (2018–2019) arviointi

TIETOKEKO:n jäsenet

Keskusteltiin tarpeesta päättyvän toimikauden loppuraportin laatimiselle ja todettiin, että uuden toimikauden nimeämispyyntöjen ja asettamispäätösluonnoksen lähettämisen aikataulu ei ole vielä selvillä tietohallintalain täytäntöönpanon valmistelusta johtuvista syistä. Uudessa asettamispäätöksessä koetetaan kuitenkin ilmaista TIETOKEKO:n tehtävät nykyistä selkeämmin.

Keskustelu:

- Todettiin, että TIETOKEKO:n toiminta on kehittynyt ja keskustelut ovat olleet informatiivisia. Myös seminaareja pidettiin hyvinä, joskin Valtori-keskustelut aiheuttavat ajoittaista turhautumista. Meneillään olevaa kokousta kiiteltiin informatiivisena.
- Keskustelujen taso on parantanut kaiken aikaa. TIETOKEKO nähdään vertaisryhmänä, jossa saa oppia ja tietoa jaetaan avoimesti.
- Tulevissa kokouksissa kuultaisiin jatkossakin mielellään oppimisnäkökulmasta esimerkkejä jokaiselta hallinnonalalta. Myös mahdollisia vierailuja eri kohteisiin kannatettiin.
- Kampukseen voisi jatkossa laatia lyhyen selostuksen siitä, mitä kokouksessa on käsitelty. Tätä viestiä olisi helppo jakaa hallinnonaloilla.
- Esille on noussut tarve keskustelulle ja ohjaukselle pilvipalveluiden käyttöönotosta. Tarvittaisiin konkreettisempia suosituksia siitä, millaisia tietoja voidaan viedä pilveen.

Päätös: TIETOKEKO ei nähnyt tarvetta loppuraportin kirjoittamiselle. Huomioidaan muu palaute TIETOKEKO:n toiminnan kehittämisessä.

7) Muut asiat

Sami Kivivasara välittää Anna-Maija Karjalaiselle TIETOKEKO:n lähettämät hyvän joulun toivotukset.

9) Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Sami Kivivasara päätti kokouksen klo 15:34.

Sihteeri: Jaakko Poikonen, VM

Jakelu: Tietohallinnon kehittämis- ja koordinaatioryhmän jäsenet ja sihteeri